

OB JUGOSLOVANSKEM PRAZNIKU

Vsako leto 29. novembra praznujejo jugoslovanski narodi, s tem pa tudi Slovenci, svoj največji državni praznik - ustanovitev nove Jugoslavije. Na tem mestu ne bi ob tej priložnosti navajali in ponavljali že znanih zgodovinskih resnic in ugotovitev, vendar pa lahko zapišemo, da bi brez tistega odločilnega 29. novembra 1943. leta v Jajcu ne bilo današnje Jugoslavije kot takšne, bi ne bilo tiste Jugoslavije, ki je v vseh po vojnih letih odigrala tako pomembno vlogo pri reševanju mednarodnih problemov, sožitja med narodi sveta in razumevanja ter prijateljstva med njimi.

Eden izmed logičnih plodov 29. novembra je tudi sedanje stanje prijateljstva, gospodarskega in kulturnega sodelovanja ter resnega sožitja med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in republiko Italijo.

Najbolj odprta meja v Evropi med Jugoslavijo in Italijo kot izreden, a tudi poučen primer sožitja držav z različnimi družbenimi sistemi, je prav tako plod tistega novembra dne v Jajcu 1943. leta. Seveda pa pri tem ne smemo pozabljati na drugo stran: italijanska demokratična republika, ki je nastala po volji in hotenju italijanskega ljudstva na razvalinah fašistične diktature, je prav tako v polnem razumevanju potrebo po prijateljstvu, v razumevanju in sožitju, volja in hotenje obeh držav pa sta rodila to, čemur bi rekli zgled evropskega sodelovanja in prijateljstva na meji.

Odprte meje pa pomenijo še mnogo več: ne pomenijo samo logične in naravne izmenjave materialnih dobrin med ljudmi ob meji, temveč tudi koristne kulturne in znanstvene izmenjave med narodi. To pa vse prispeva k zmanjševanju politične in nacionalne nestrpnosti, saj znajo vendar potem ljudje, ko se dobroba med seboj spoznajo in seznanijo, tudi razumevati drug drugega. To pa vodi k strpnosti, potrpežljivosti in spoznavanju ljudi med seboj, vse pa predstavlja dokončno uničenje šovinizma in napačnega vrednotenja poslanstva in obstoja posameznega naroda.

Te in podobne misli smo zato lahko upravičeno zapisali ob največjem jugoslovanskem in seveda tudi slovenskem državnem prazniku. Zato ob koncu lahko samo še zapišemo, da smo trdno prepričani v še nadaljne poglobljanje vezi in stikov med Italijo in Jugoslavijo, v še bolj odprte meje med državama in narodom ter v najdragocenejšo, kar ljudje imamo - v mir na svetu. Sedanji razvoj odnosov in stikov med Jugoslavijo in Italijo pa je najboljši porok za vse to.

IZ SEJE DEŽELNEGA SVETA V TRSTU

Slovenski deželni poslanec dr. Jože Škerk o zelo težkih problemih Beneške Slovenije

*Pokrajinski odbor naj posveča več pozornosti področjem, ki jih naseljujejo Slovenci v videmski pokrajini
Omiliti emigracijo in uvesti šolski pouk v materinem jeziku - Še je čas, da ljudje popolnoma ne izgubijo
zaupanja do oblasti*

Pred kratkim, ali natančneje, 24. oktobra, je v deželnem svetu avtonomne pokrajine Furlanija-Juljska krajina govoril tudi deželni poslanec odvetnik dr. Jože Škerk. Ker je bilo njegovo posredovanje zelo pomembno, zadevalo pa je predvsem probleme beneških Slovencev, prinašamo njegovo posredovanje prevedeno v celoti.

Gospod predsednik, gospodje svetovalci!

Govoreč v prid tega, kar smo obravnavali, bi skušal utemeljiti svoje soglasje, ker gre za predlog, ki ne terja samo najbolj kvalificiranega pričakovanja, temveč tudi konkretno podporo, ker skuša prispevati, čeprav skromno, rešitvi stoletnih problemov zainteresiranega prebivalstva, pozabljenega od boga in ljudi.

Predlog skuša vrh tega odstraniti zagotovo isto neenakost, ki smo jo bili ponovno srečali pri delu odbora v korist določenih sektorjev in določenih kategorij in istočasno zanemarili druga področja in druge pogoje, ki zato terjajo tem bolj ustrezne ukrepe.

Področja, ki jih naseljujejo Slovenci v videmski pokrajini, so, žal, uživala kaj skromno pozornost s strani pokrajinskega odbora, kar je pripeljalo do še večje emigracije v zadnjih letih z vsemi posledicami uničujočimi bodisi z ekonomskega, bodisi z etničnega stališča.

Pričakoval sem, vsaj pri predložitvi tega zakona, dokaj natančnih postavk ustreznih interven-

cij za omenjena ozemlja. Nasprotno pa, razen sistematizacije kakšne turistične ceste, pa predloženi osnutek zakona, čeprav dopušča potrošnja več kot deset milijard lir, ničesar specifičirano ne predvideva za zgoraj omenjena področja.

Od strank levega centra, ki so znova izjavile, da hočejo varovati ali vsaj ohraniti v primernem upoštevaju tudi slovenske ekonomske interese, sem pričakoval več kot pa preproste načelne izjave, ki dejansko kaj malo služijo, če jih ne spremlja natančno politično hotenje in serije posredovanj in ukrepov na področju različnih struktur in različnih sektorjev.

Sicer pa bomo ostali samo pri neizpolnjenih obljubah.

Skušal bom ilustrirati vse to s kakšnimi podatki.

1.) Podatki o stalnem prebivalstvu v desetih občinah osrednje Beneške Slovenije ugotavljajo, da se je prebivalstvo v zadnjem petdesetletju, to je od 1911. do 1961. leta zmanjšalo od 28.580 na 21.291 oseb, to je za skupaj 7.289 oseb. Gre pa za nepopolne podatke, ker je znano, da del emigrantov ne izpolnjuje birokratskih registracij in je zato moč številke, ki smo jih omenili zgoraj, mirno povečati za približno 15 odstotkov. V teh zadnjih časih pa imamo tudi zelo težaven pojav emigracije žena in celih družin, s katerim se mora nedvomno še posebej ukvarjati pokrajinski odbor.

In če emigracija, ki se zdi, da je edino zdravilo za strahotne eko-

nomske in narodnostne razmere, ni dosegla še višjih števil, je to treba pripisati delno navezanosti tega prebivalstva rodni zemlji, pa čeprav je še tako revna in skopa.

Res je, da so ostali doma večina starejši in upokojenci in stare ženske. Razen tega pa prihajamo poleg pomanjkanja za delo sposobnih oseb tudi k vedno manjšemu številu otrok. Vse to sre-

čujemo v glavnem na tistih področjih, ki ne tvorijo administrativnih središč, kjer prisotnost uradnikov in funkcionarjev izraža manj očitno učinek emigracije.

Takšen fenomen je še posebej težak, zaradi česar imamo posamezne kraje skoraj popolnoma zapuščene v vzhodni Beneški Sloveniji, v posameznih manjših dolinah in v sprednjih predalpskih

STRAHOVITA EKSPLOZIJA V SREDIŠČU VIDMA

Dne 15. novembra okoli 8,30 zjutraj je nastala v ulici San Rocco, ki je v središču mesta, strahovita eksplozija, ki je terjala štiri človeške žrtve, nad sto pa je bilo ranjenih, med temi tudi neko dekle iz Beneške Slovenije. Do eksplozije je prišlo v skladišču gradbenega podjetja Perotti, kjer je bilo vskladiščeno več stotov razstreliva. Eksplozija je povzročila nepopolno razdejavanje: 70 hiš je ostalo močno poškodovanih, od teh več kot polovica neuporabnih za bivanje, zato so morali mnoge družine namestiti začasno v hotelih. Najbolj prizadet je zastopnik podjetja «Autobianchi», Sabino Donatis, ki je v tej nesreči izgubil ženo, sina, služkinjo in enega svojih delavcev. Škoda presega dve milijardi lir.

Na zadnji poti štirih žrtev eksplozije je spremljala velikanska množica ljudi. Pogreba so se udeležili tudi številni predstavniki oblasti in med drugimi tudi podtajnik notranjih zadev Ceccherini, podpredsednik deželnega odbora Giacometti, delegacija deželnega sveta in nešteti drugi. Mašo zadržnico je opravil videmski nadškof Zaffonato. Notranji minister Taviani je nakazal videmskemu prefektu 200 milijonov lir za prizadete prebivalce, dežela pa je dala pol milijarde lir. Sožalne brzojavke so poslali papež Pavel VI., predsednik republike Saragat, predsednik vlade Moro in druge visoke osebnosti. 17. november je bil proglašen za dan mestnega žalovanja.

Tudi Čenta naj bi spadala v obmejni pas

Zvedelo se je, da je občina Čenta svoj čas vložila na prefekturo, trgovinsko zbornico in na pristojne deželne oblasti prošnjo, da bi bil sprejet ves teritorij čentske občine v obmejni pas in mogel tako uživati vse ugodnosti, ki jih predvideva videmski sporazum.

Odbor trgovinske zbornice v Vidmu je na zasedanju, ki se je vršilo dne 26. julija t.l., izjavil sledeče: «Gotovi, da tolmačimo duh videmskega sporazuma, se obvezujemo, da bo prošnja, ki jo je predložila občinska administracija iz Čente, prišla na dobro točko».

Vključitev teritorija Čente v obmejni pas bi znatno olajšala mali obmejni promet med Italijo in Jugoslavijo, ker bi bil prehod preko obmejnega bloka v Učji omogočen vsem rezidentnim v čentski občini s propustnico, kakor velja to za druge občine, ki mejijo na Jugoslavijo.

Državni prispevki za ureditev sadovnjakov

Zeleni načrt omenja v svojem 15. členu podporo za sadjarstvo in sicer prispevke, ki so namenjeni le za preureditev mešanih nasadov v čiste, strnjene nasade

sadnega drevja in to v predelih, katere točneje določi deželna uprava. Ta podpora ne velja za nasade, v katerih je sadno drevje redko in razmetano posejano. Za nasade breskev, marelic in češenj zakon zahteva, da morajo biti sodobno urejeni in dati takšen pridelek, da odgovarja zahtevam domačega in tujega trga ter industrije. Za nasade jabolk in hrušk je predviden prispevek le v primerih, ko nekdo želi zamenjati stare neprimerne vrste z novimi visokovrednimi žlahtnimi sortami. Pri mandljih, orehih, lešnikih in slivah pa bodo podpore namenjene za zamenjavo starih nasadov z novimi vrstami, ki predvsem odgovarjajo potrebam industrije.

Prispevek za izvedbo omenjenih del lahko doseže v naših krajih največ 50 odstotkov priznanih stroškov.

Zakon točno govori samo o prispevkih za obnovno oziroma preureditev obstoječih nasadov in ne predvideva nobene podpore za nasad novih sadovnjakov.

Prošnjo na nekolokovanem papirju sprejema pristojno kmetijsko nadzorništvo (Ispettorato dell'agricoltura) in se jih lahko vlaga ves čas veljavnosti tega zakona.

FOJDA

V Čeneboli se je porušil hlev

Prejšnje dni, ko je več časa deževalo, se je v Čeneboli porušil hlev, nad katerim je bil tudi senik. Last tega kmečkega poslopja je 45 letni Anselmo Kont. Na srečo je seno zadržalo teža sena in zato so krave, bilo jih je pet, ostale nepoškodovane. Vse to se je zgodilo ponoči, zato je bilo reševanje živine izpod ruševin zelo težavno, vendar jih je Kont s pomočjo sosedov vse spravil na varno. Škode je za okoli pol milijona lir.

V Čeneboli, in še v nešteto drugih vaseh, je vse polno zelo slabih hlevov, ki so nevarni za okolico. Kmetje ne bi smeli čakati, da se porušijo, ampak jih popraviti, saj dežela in drugi pristojni organi razpisujejo vsako leto natečaje, na katerih dobijo kmetje premije oziroma povrnjenih dober del stroškov, ki so jih naleteli pri izboljšanju ali novih gradnjah gospodarskih poslopij.

Diamantna poroka

Pretekli teden sta praznovala diamantno poroko - 60 let skupnega življenja - 83 letni Angelo Zamparo in 77 letna Adela Condolo. Zakonca sedaj stanujeta v Centi in sta kljub visoki starosti izredno čila. Angelo Zamparo je bil 40 let v službi pri SFE in sedaj uživa zasluženo pokojnino. Želimo jima še mnogo srečnih in zdravih dni v skupnem življenju.

Obupal je nad življenjem

Vse je zelo pretresla žalostna vest, da si je vzela življenje 57 letni Bazilio Zizzutto iz Grmovščice.

Pred leti si je mož nakopal v Belgiji, kjer je delal kot rudar v premogovih rudnikih, hudo bolzen in zato se je zdravil vse do čneva, ko je storil obupni korak, v neki kliniki v Codroipo. V kratkem bi ga morali premestiti v nego drugo bolnico, a medtem je obupal in se je obesil.

Iz Idrijske doline

Iz občinske seje

Občinski svet iz Prapotnega, ki se je sestel za izredno zasedanje pod predsedstvom župana Bernarda, je sklenil, da bo občina sprejela v svoje breme vse stroške, ki so v zvezi z nabavo knjig soloobveznim otrokom in stroške za prevoz najmlajših, ki obisku-

IZPOD KOLOVRATA

Potrebno je urediti občinski sedež

Ni dolgo od tega je šel župan dreške občine v Trst, kjer ga je sprejel prisodnik za javna dela dr. Masutto. Prosil ga je za deželni prispevek, s katerim bi uredili občinski sedež. Za to delo predvidevajo, da bo potrebnih 13 milijonov lir. Dr. Masutto je obljubil, da bo posredoval, da se bo moglo čim prej rešiti to prereče vprašanje.

Pomoč revnim ljudem

Deželne oblasti so tele dni poslale dreški občini 250 tisoč lir kot pomoč manj premožnim lju-

dejo otroški vrtec. Poleg tega je svet poveril županu nalogo, da opošlje prošnjo, naslovljeno na deželne organe, za dosego prispevka, s katerim bodo ojačili vodovod v Ibani in Kravoretu in zgradili novega v Markolinah. Ob koncu zasedanja pa je svet sprejel še nekatere spremembe v bilanci tekočega leta in privolil, da se izplača občinskim uslužbencem posebno integrativno premijo za leto 1968.

Prometna nesreča

Pretekli teden je prišlo na cesti, ki pelje proti Carrariji, do prometne nesreče, ki bi lahko imela še hujše posledice. Ko je 30 letni Robert Zanutič iz Prapotnega, ki je vozil furgon, prehitel 23 letnega motorista Jožefa Maurija iz Corno di Rosazzo, sta se trčila in Mauri je dobil zelo hude poškodbe po stegnu in po levi roki. Morali so ga takoj prepeljati v čedadsko bolnico.

dem. To vsoto so razdelili med 16 družin, ki so prejele vsaka povprečno po 15 tisoč lir.

Poroka

Poročila se je Lucija Tomazetič iz Grmeka z zidarjem Atilijem Vogričem iz Čedad. Prijatelj jima želijo mnogo sreče in zadovoljstva na skupni življenjski poti.

AHTEN

Nenavadna iniciativa

Da bi prišli do denarja, ki je potreben za ureditev cerkvice v Ahtnu in zagradnjo športnega igrišča, so na letošnji vaški praznik organizirali bogat srečelov, ki je trajal več kot en teden, loterijo, ples, folklorni nastop in še kolesarsko dirko «nonotov», to se pravi kolesarjev, ki so stari več kot 50 let. Dirke se je udeležilo kar 26 zrelih možakov, ki so prevozili nad 40 km dolgo progo in tako pokazali, da imajo še mlade noge. Seveda so vmes dobro počivali, ko so polnili «tanke» iz velikih pletenk. Na sagro je prišlo izredno dosti ljudi iz vseh okoliških vasi, pa tudi iz Vidma jih ni manjkalo.

Iz Kanalske doline

Za večjo varnost v rabeljskih rudnikih

Pred nedavnim se je vršila na trbiški občini važna seja, kateri so prisostvovali dr. Vairani kot zastopnik AMMI in so ga spremljali ing. Bonatto, dr. Sburlati in rag. Albani ter Talotti in Gabino za Cisl in CGIL in člani notranje komisije in vodstev rudarskih sindikatov, da so razpravljali o ustanovitvi posebnega konsultivnega odbora, ki bo skrbel za večjo varnost v rudnikih.

70 milijonov lir za javna dela

Minister za javna dela Mancini je sporočil, da je bilo dodeljenih trbiški občini 70 milijonov lir za razna javna dela. Potrebn je izredno dosti, zato je občina sklenila, da bo najprvo izvedla najnujnejša dela in sicer: dokončna izgradnja kanalizacije v Zabnicah (4,5 milijone), popravilo pokopališča v Zabnicah (5,5 milijonov), ureditev in razširjenje pokopališča v Beli peči (5,7 milijonov), ureditev in razširjenje pokopališča v Rajblu (10,5 milijonov) in ureditev pokopališča v Kokovem (3,5 milijonov).

Z deli bodo pričeli čim ob občinska uprava speljala do konca vse birokratske postopke.

IZ NADIŠKE DOLINE

Pevci iz Tržaškega na obisku pri naših pa v Gorici

Preteklo nedeljo, dne 26. t.m. so prišli na izlet v naše kraje številni rojaki iz Tržaškega in člani prosvetnega društva «France Prešeren» «iz Boljunca. Z njimi je bil tudi znani boljunski pevski zbor, ki je povsod, kjer je zapel, navdušil in razveselil naše ljudi.

Gostje so se najprvo ustavili na sedežu prosvetnega društva «Ivan Trinko» v Čedadu, nato pa so si ogledali čedadске zanimivosti kot so «Hudičev most», langobardski tempel in mestni muzej. Iz Čadada so se potem odpeljali po Nadiški dolini do Landarja, kjer so si ogledali znano Landarsko jamo. Tu so zapeli nekaj pesmi in se nato odpeljali proti Spetru, kjer jih je čakalo kosilo.

Popoldne so se podali v Hlodič v občini Grmek, kjer so tudi peli in se potem razgovarjali z domačini, ki so jih prav radi poslušali. Ustavili so se tudi v Sv. Lenartu, kjer so skupaj z domačini zapeli nekaj priljubljenih domačih pesmi.

Naši ljudje so tržaške rojake povsod z veseljem sprejeli in zato upamo, da ne bo dolgo, ko se bodo zopet povrnili med nas in da bo kmalu zopet zadonela po naših dolinah vesela slovenska pesem.

Isto nedeljo je bil v Gorici in sicer v prostorih Katoliškega doma nastop pevskih zborov slovenskih katoliških društev. Poleg zborov iz Goriškega sta nastopila tudi pevska zbor iz Štoblanka v dreški občini in iz Ukev v Kanalski dolini. Kar lepo so zapeli, posebno pesem «Oj božime» so prisotni poslušali z zanimanjem in ganotjem.

Nagrade za izboljšanje gostinskih obratov

«Ente provinciale per il turismo» v Vidmu je te dni objavila seznam tistih, ki so zmagali na natečaju za izboljšanje hotelov in gostinskih obratov splošno v letu 1966-67. Iz naših krajev so bili nagradi sledeči:

Tretjo nagrado v znesku 300 tisoč lir je prejel Mario Dorbolò, ki ima taverno «Florita» v Dolenjem Brnasu (občina Sv. Peter); po 100 tisoč lir nagrade pa so prejeli: Renato Cromaz, ki ima gostilno v Dolenji Brdci (občina Sovodnje), Jožef Crucil, ki ima gostilno v Logu (občina Podbonec), Marija Clemente v Ravenci (občina Rezija), Ana Qualizza — gostilna Crisettig (občina Srednje) in Jožef Marinič — gostilna «Pciana» (občina Prapotno).

Demografsko gibanje

Meseca oktobra je prebivalstvo čedadске občine naraslo za 12 duš. V enem mesecu je bilo namreč 9 rojstev, 7 smrti, v občino se je priselilo 56 oseb, izselilo se jih je pa 46; porok je bilo 15.

Filatelistična razstava v Čedadu

S sodelovanjem čedadске filatelistične krožka bodo organizirali dne 3. decembra «Najmlajši» iz Čadada v dvorani Leicht zanimivo razstavo znamk. Ob tej priliki bo tudi razstavljal umetnik Gino Zearo iz Čadada.

V predmestju Čadada nova industrija

V predmestju Čadada, ne daleč od Rubignacca, nastaja nova industrija za obdelavo marmorja in v prvi vrsti «piasentinskega» kamna, ki ga kopljejo v Tavorjani.

Stroški za gradnjo tega obrata znašajo okoli 80 milijonov lir,

lastnik tega pa je g. Mario Laurino, ki bo tudi zaposlil kamnoseke in delavce v kamnolomih.

Občina bo podprla še druge iniciative, ki so zvezi z industrijskim razvojem čedadскеga področja.

Sv. Lenart

V Hlasti je več nevarnih hiš in ena se je te dni porušila

V Hlasti se je pretekli teden delno porušila hiša, ki je last Paola Kaučiča, župnika v Olies pri Manzanu. V hiši ni bilo na srečo nikogar, kajti župnikove matere, 78 letne Terezije Krizetič, ki stanuje v njej, slučajno ni bilo doma, ker je bila pri sinu. Ruševine so zadele ob električni drog in zato je ostala cela vas brez luči. Precej se je poškodovalo tudi pohištvo in vse kar je bilo v hiši. Škode je za okoli 4 milijone lir.

Na kraj ruševin so se takoj podali šenlenarški župan Sidar, karabinjerji in nekateri tehničari, da so pregledali še druge hiše. Ugotovili so, da so nekatere nevarne, kot na primer hiša 62 letne Antonije Sibau vdove Vogrič in hlev 72 letnega Ivana Qualizze.

Župan je obljubil, da bo o žalostnem stanju teh hiš v Hlasti informiral deželne oblasti in da jih bo prosil, naj pomagajo, da ne bo prišlo do hujših nesreč. Vse te nevarne hiše so namreč stanovanj ubogih ljudi, ki nimajo sredstev, da bi jih sami popravili.

Sv. Peter Slovenov

Strokovna šola dobila deželni prispevek

Pred dnevi je prišlo na občino sporočilo, da je dežela dodelila strokovni šoli v Spetru 70% prispevka na celotne stroške, ki znašajo tri milijone in pol lir za napeljavo centralne kurjave v šolskih avlah.

Nesreča ne počiva

V čedadsko bolnico so morali peljati 61 letnega Jožefa Crucila iz Gorenjega Brnasa, ker je tako nerodno padel, da si je pretolkel glavo in dobil tudi pretres možganov. Ozdravil bo v dveh tednih.

V bolnico je moral tudi 24 letni Sergio Prapotnich, ker se je pri padcu z biciklom udaril v glavo. Tudi Prapotnich bo ozdravil v dveh tednih.

Iz Rezjanske doline

Smrtna prometna nesreča

Nismo še porabili strahotne nesreče, ki se je pripetila pred mesecem dni 43 letnemu lovcu Jožefu Cosu iz Njive in že je prišlo do druge, ki je terjala življenje 39 letnega Jožefa Di Lenarda. Nesreča se je pripetila dne 11. novembra na cesti, ki vodi iz Vidma proti Trizumu. Di Lenardo je šel peš po cesti in v bližini znane restavracije «Diana» ga je povozil nek avtomobil. Ponorečenca se takoj odpeljali v videmsko bolnico, kjer so si zdravniki mnogo prizadevali, da bi ga ohranili pri življenju, a ni vse nič pomagalo. Že naslednje jutro je umrl, ne da bi prišel k zavesti.

NADALJUJE IZ PRVE STRANI

Iz seje deželnega sveta v Trstu

predgorjih. V teh krajih je tudi migracijska težnja prisotna proti furlanski dolini in ravnini.

2.) Mirno lahko rečemo, da je v občinah, ki smo jih navedli zgoraj, stalno odsotnega zaradi dela v emigraciji več kot tretjina prebivalstva, ki imajo v teh krajih svojo domovinsko pravico. Emigracijska težnja je usmerjena tako v notranjost republike kot proti tujini; smer v notranjost je v glavnem usmerjena proti industrijskim središčem v padski nižini, druga smer, v tujino, pa je usmerjena naravnost v vse dežele zahodne Evrope. Semkaj emigrira pretežno del žensk, ki tvorijo staž aktivnih oseb med odsotnostjo za delo sposobnih mož. Prav ženske so bile tiste, ki so opravljale družinske posle in v glavnem tudi oskrbovale skromna kmečka gospodarstva.

Zadnja emigracija že ima in bo še imela vedno večji odklon negativni na demografskem področju, ker ustvarjajo mladi družine na delovnem mestu in tako izgubljajo sleherni stik, ki ni čisto čustven, z lastnimi rodnimi kraji.

Da se o tem prepričamo, je dovolj površen obisk v Beneški Sloveniji, ker so zadeve zdaj že tako očitne, da jih je mogoče opaziti tudi naglemu in površnemu opazovalcu.

3.) Tu pa se tudi ne morem zaustaviti, ne da bi upošteval tudi problema pouka, še posebej osnovnošolskega v krajih, ki jih naseljuje slovenska narodnostna

manjšina v videmski pokrajini. To pa zato, ker stvar zadeva resno priprave posameznega človeka za kasnejšo življenjsko nužnost, kajti v našem obdobju zahtevamo priprave še posebej specializirane za vse ekonomske kategorije, tudi za tiste skromnejše.

V zgoraj omenjenih desetih občinah žal številni otroci ne končajo niti osnovne šole. Po mojem mišljenju prihaja do tega tudi žal zato, ker ni pouka v materinem jeziku. In v letu 1966. smo zabeležili opazno nezanimanje ali odpor tudi s strani staršev, kot je tudi res, da so bili uvedeni posamezni postopki proti staršem, ki ne pošiljajo svojih otrok v osnovne šole.

4.) O vsem, kar sem govoril, pozivam odbor naj pripravi in predloži svetu konkretne in resne predloge za posredovanje na področjih, ki so skrajno pasivna v Beneški Sloveniji in dolinah ob meji ter pri tem upošteva socialno in etnično strukturo omenjenega prebivalstva, ki je pokazalo v glavnem navezanost na lastno zemljo in ki zagotovo ne more rešiti lastnih problemov in emigracijo, še posebej zato, ker se le-ta spremeni iz občasne v stalno emigracijo. In ne bi rad, da bi se zadev lotili z zakasnitvijo, ker je že skrajni čas za dosego učinka. Drugače bo prebivalstvo, ko bo znova ugotovilo nezanimanje javnih oblasti, izgubilo sleherni zaupanje v čim prejšnjo rešitev njihovih zahtev s posledicami, ki si jih lahko predstavljamo.

za naše mlade bralce

Pogumni zajček

Star zajec in mlad zajček sta priskakala na rob gozda. Tam bližje je za gozdom vodila cesta. Onkraj ceste so bili travniki in njive. Tam so rasle zeljne glave, že prav debele. Prav takšne, ki so zajcem najimnitnejša jed. Tega zelja tam sta si za kosilo hotela privoščiti zajec in zajček, oba že hudo lačna.

Na njivah tam ni bilo videti človeka. Toda od daleč se je s ceste slišalo drdranje voza. Vse bližje je prihajalo.

« Stopiva v goščavo! » je velel zajec zajčku. « Neki voz prihaja. Ta nama ne bo preveč nevaren, vendar morava biti previdna ».

« Nič se ne bojim », se je pobahal zajček. « Kar tukaj bom počakal! ».

« Ubogaj me! » mu je ukazal zajec in ga s tačico krcnil po gobčku. Pod leskovim grmom sta si poiskala skrito mesto, od tam sta dobro videla na cesto.

Drdranje je prihajalo vse bližje. In kmalu se je prikazal tudi že voz, za njim pa še eden. V oba so bili vpreženi konji, ki so veselo pretekali. Na vozeh so sedeli ljudje s puškami na hrbtih in s torbami ob bokih. Ob vozilih so tekli veliki in manjši psi, rjavi, črni in beli.

« Ne premakni se! » je zajec šepnil zajčku. « To so lovci in njihovi psi. To so naši največji sovražniki. Ubijajo nas iz tistih dolgih cevi, po tem potegnejo kožo z nas in nas pojedo. Gorje zajcu, ki ga izsledijo njihovi psi in priženo pred tiste cevi... ».

Nista se ganila pod grmom. Tihota zrla za njimi vsemi, ki so hitro potovali po cesti. Zdaj so se že oddaljevali in za vozovoma se je dvigal prah.

« Zdaj gredo na ubijanje, na lov. Ubogi zajci ki jim pridejo pred oči! Za naju dva pa je sreča, da se niso ustavili tukaj blizu... ».

Obeh voz ni bilo več videti in kmalu tudi ne več slišati. Zajec in zajček sta stopila izza grma. Tedaj je k njima priskočila stara zajklja, ki je bila skrita nekje bližje. Zajček pa si je s tačico potrkal na prsi in se pohvalil:

« Lovci so šli mimo, takšni s cevmi. In psi so bili z njimi. Jaz pa se jih nisem prav nič bal. Saj

mi nič ne morejo! Še bežali so pred mano po cesti in se niso upali ustaviti. Tako so bežali, da se je kar kadilo za njimi! Mene pa ni bilo nič strah. Hahaha! ».

Zajec in zajklja sta zmajala z glavama in se posmehnila:

« Mlad tepček si še, zato pa se tako rad širokoustiš. Le glej, da te takšen pogum ne bo prekmalu spravil v nesrečo... ».

Potem so vsi trije hitro smuknili čez cesto. Tam na polju so jih čakale lepe zeljne glave...

Fran Milčinski

Jernač brez glave

Bolj na ono stran leži vas, se ji pravi Butale. Butalci so gadje; tisto leto, ko sta bili dve kravi za en par, so se Butalci skregali s pametjo, pa so zmagali Butalci in ne pamet: takšni so.

Butalci so imeli masten gnoj; ni čudo, da jim je koruza rasla in plenjala kakor drugod nikjer nikoli. Pa se zgodi, da se jim medved privadi v koruzo in je spak noč za nočjo prihajal in se valjal po njej. Škoda gromozanska! Zdaj je župan vzdignil ogled in svetovalci so videli in spoznali, da to ni po pravici. In so zbrali može, da gredo nad medveda. Stirje so bili, pa je vsak štel za pol drugega.

Gredo, pridejo do brloga. Imeli so s sabo vrv, navežejo Figarjevega Jernača, nočnega čuvaja, in ga spuste noter, če je medved v brlogu. Res, medved je bil v brlogu. Pa se je reč tako zasukala, da je medved prej zagledal Jernača kakor Jernač medveda in medved, mrcina, tof po Jernaču, da je Jernaču odletela glava.

Možje zunaj so čutili, da je ruknila vrv, jo potegneno ven, glej vrabca: Jernač brez glave! Prično se pričkati, ali jo je imel ali ne, ko so ga spustili v brlog, ta je rekel tako, ta drugače, nazadnje niso vedeli, kaj je res. Pa je eden skočil k Jernačevi ženi.

France Bevk

Ne boj se vode

Ko te zjutraj pokličejo, vstani! Ne čakaj, da ti sonce posije v oči! Če nisi punčka iz cunj, se sam obleci! Materi prihraniš delo. In sam se umij! A ne kot mačka z golo taco. Ne boj se vode, saj ne peče. Pri tem si zapomni: niso tvoja samo lica, ampak tudi ušesa, nos in vrat. Zato glej, da ti nos ne bo kot umazan korenček. In da v ušesih in na vratu ne bo toliko blata, da bi v njem lahko raslo zelje za zajčke. In če ti še rečem, da ni dovolj, če te počese veter, sem za danes vse povedal.

Dva kamna

(Korejska pravljica)

V rečni strugi sta bila dva kamna, eden je bil v vodi, drugi pa na suhem.

Kamen v vodi je tožil: « Vsaj enkrat bi rad videl, kako je nad vodo ».

Drugi kamen pa je govoril: « Tako lepo bi bilo, če bi se vsaj enkrat docela potopil ».

Naslednje leto je bilo sušno in reka se je posušila. Spodnji kamen je docela izstopil iz vode.

Bilo je sila vroče in sušno. Požgalo je žito, ljudje so ostali brez kruha in živina je kar naprej mukala od žeje, vsa narava je postala rumena kot sonce.

« Nič lepega ni na zemlji », je rekel spodnji kamen, « malo še naj bo tako in moja gladka površina bo čisto razpokana. Koliko boljše je bilo v čisti vodi! Okoli mene se je smukala jata rib in, če se je pokazal ribiški čoln, se je skrila pódme. In tako veselo je bilo, ko je padlo v bližini kaj prosa! Koliko rib me je takrat obiskalo! ».

Kako srečen je bil kamen, ko je voda znova narasla in ga prekrila!

Naslednje leto se je voda dvignila. Reka je narasla in pokrila tudi zgornji kamen. Vse se je skalilo in umazalo in kamen, ki bi tako rad videl, kako je v vodi, ni videl ničesar.

« O, kako grozno! » je rekel, ko je končno znova pogledal iz vode. Nič več si ni želel, da bi se potopil.

Trgovec in kmet

Prišel je kmet v trgovino pa reče trgovcu:

« Daj mi tistole škatlo sladkorčkov ».

Trgovec mu jo je dal. Kmet jo poduha, poduha pa pravi:

« Ne, ne bom takšnih, daj mi onole ».

Trgovec mu jo da. Kmet spet poduha, pa mu ni všeč.

« Daj mi tistole tam! » mu zakliče.

Že je jezen trgovec, a da mu še tretjo. Kmet tudi v tej škatlici ni z duhanjem nič našel, postavi jo na mizo in gre iz prodajalne. Zdaj pa se je trgovec razsrdil pa zavpije nad kmetom:

« Kam pa? Najprej plačaj! ».

« Kaj naj plačam? » se začudi kmet.

« To, da si duhal! » mu odgovori trgovec.

Kmet se vrne, potegne denar iz žepa in požvenketa z njim po mizi. Požvenketa pa ga spet spravi. Trgovec ga pa tedaj vpraša:

« Zakaj si pa spravil denar? ».

« Kako pa? » odgovori kmet.

« Karkršen kup, takšno plačilo: jaz sem poduhal, ti si poslušal — pa sva bot ».

Lovec in volk

Volk in lisica sta sklenila prijateljstvo.

Nekoč sta hodila skupaj po cesti. Pa jima pride nasproti lovec z velikim in hudim psom.

« Oh, — je rekla lisica, — psu ne ubežim, rajši se skrijem, ti pa zdaj dokaži svoje prijateljstvo in mi pomagaj! Steci naprej in zva-bi psa za seboj. »

Volk je ubogal in stekel naprej. Pes je zagledal volka, planil za njim in ga dohitel. Zaganjal se je vanj, ga grizel in mu niti za hip ni dal miru. Ves obupan je volk zaklical lisici:

« Pomagaj mi! Zva-bi ga! Zdaj si ti na vrsti! »

Lisica pa je od daleč odgovorila:

« Močan si in pogumen, pa si se ščeneita ustrašil. Lahko te je sram. Zgrabi psa! »

Volk se je res spoprijel s psom. Tako sta hlastala drug po drugem, da je dlaka kar v krpah letela naokrog. Zato volk ni opazil, kako se jima bliža lovec. Lovec

je volka ubil in s psom odšel. Pritekla je lisica, zmajala z glavo pa začela jesti volčje meso.

« Da, dragi prijatelj, — je vmes govorila, — ni ti bilo pomoči, taka je bila pač tvoja usoda, ampak vsaj jaz bom sita. »

Lisica pa je bila hudo požrešna. Zrla je in žrla in ni mogla nehati. Napolnila si je trebuh, da je bil kot svinjski meh. Vtem se je lovec domislil, da bi z volka kožo potegnil, in se je vrnil. Lisica je hotela uteči, pa je bila tako težka, da je komaj privzdigovala noge. Nanjo je planil pes in jo ujel.

ZA DROBROVOLJO

Miha pride v mesto in gre obedovat v restavracijo. Poskusiti hoče polže; zato jih naroči in pohrusta kar z lupinami. Natarakar ga

začudeno gleda in končno le vpraša, kako so mu tekli:

« O, prav dobri so bili », odvrne Miha, « samo pretrdo zapečeni! ».

R. Kipling :
R
I
K
I
T
I
K
I
T
A
V
I

17. « Hudobni Darzee, hudobni Darzee! » je zasikal Nag in se pognal kolikor je mogoče visoko proti gnezdu. A Darzee si je bil zgradil svoje gnezdo v toliki višini, da ga kače niso mogle doseči pa je gnezdo zdaj samo zanihalo sem in tja. Riki-tiki je občutil, da mu je v oči šinila kri, sedel je na zadnje noge in se ozrl naokrog in zakričal. Toda Nag in Nagaina sta se že izgubila v travi. Riki-tikija pa ni bila volja, da bi šel za njima, ker ni vedel, ali lahko zmagava v boju proti dvema kačama.

18. Riki-tiki se je zavedal, da je še mlad, a ta zavest ga je navdala s še večjim zadovoljstvom, ko je pomislil, da se je znal izogniti napadu od zadaj. Dobil je zaupanje v samega sebe in ko je pritekkel po stezi Tedy, mu je Riki dovolil, da ga je pobožal. Ko pa se je Tedy sklonil k njemu, se je v prahu pred njim nekaj zganilo in droben glas je dejal: « Pazi se! Jaz sem smrt! » Bil je Krait, kakor prah rjava kača, katere ugriz je prav tako nevaren kot kobrin.

19. Rikijeve oči so se spet pordečile in zaplesal je proti Karaitu s tistimi posebnimi, zibajočimi in majajočimi se kretnjami, ki jih je podedoval od svojega rodu. Oprezal je, kje bi najbolje zgrabil. In v naslednjem trenutku je iznenada naskočil. Riki je odskočil, poskusil vnovič, kačja glavica pa je šinila naprej in samo za las je manjkalo, da ga ni zadela v rame. Poskočiti je moral čez njen trup, a spet mu je bila njena glava tik za petami.

20. Tedaj je Tedy zaklical proti hiši: « Naš mongus se bori s kačo! » Riki je potem še slišal, kako je Tedyjeva mati od strahu zakričala. Iz hiše je pritekkel oče s palico v roki. Ko pa je pritekkel na bojišče, je Riki-tiki že skočil kači na hrbet, povesil glavo daleč med prednje noge in kačo ugriznil ter se odvalil proč. Njegov ugriz je Karalta ohromil in pravkar se je pripravljal, da ga poje, ko se je spomnil, da naredi poln želodec mongusa počasnega in da mora ostati droban in tenek, če hoče biti močan in uren.

OKOLI PO NAŠIH VASEH

ZAKAJ VASI NAD AHTNOM NAGLO IZGUBLJAJO SVOJ ETNIČNI ZNAČAJ

KRATKE VESTI

Pogovor s kmetom iz Maline o težavah, ki tarejo mnoge ljudi naših zapuščenih dolin - Ljudje se izseljujejo v ravnino, ker je ekonomsko bogatejša - Za vzgojo in rast otrok so potrebna predvsem materialna sredstva

Kljub poznonovemberskemu, torej zimskemu času, imamo občutek, ko se peljemo proti Ahtnu, da smo v visoki jeseni. Medlo opoldansko sonce mežika izza tenčice visokih, kodrastih oblakov, listje, rumeno in rdeče, še ni povsem odpadlo in celo nekam toplo je, čeprav je december pred durmi.

Brez postanka minemo Ahten kot sedež občine in zadnji kraj, ki še leži prav na robu furlanske ravnine. Odtod dalje nas pelje pot samo navkreber. Namenjeni smo namreč v Malino, vas, ki leži ob istoimenskem hudourniku. In ne vemo, ali se vas imenuje po hudourniku, ki tako rad muhasto poplavlja in odnaša bregove, ali pa po malinah, katerih prepolni so okoliški gozdovi in pobočja.

Vzpenjamo se navkreber, čedalje višje smo, a vendar se nekako vozimo iz zaselka, ki ga tvori nekaj hiš, do podobnega zaselka. In teh zaselkov, tudi tistih, ki kakor venec ali rob obrobajo okoliška pobočja, naštejemo nič manj kot enajst. Enajst vasi? Ne. Skrivnost je kaj kmalu razkrita. Zvemo namreč, da vas Malino tvori nič manj kot enajst naselij skupaj, ki so raztresena in razkropljena v premeru kaka dva kilometra naokrog.

Zvemo pa tudi, da tvorijo vas Maline naslednji zaselki: Poklauac, Prederonke, Par Meninah, Par Betudičah, Matelič, Njivica, Škoverti, Čelo, Viskorče, Salandri, in Blažič. Vse to nam pojasnjuje mladi gospodar pri Juhu v Salandrih, ki ima, kot je videti, krajevni zemljepis in zgodovino kar v malem prstu.

Sedimo torej pri Juhu v njegovih skromni, a lepo vzdrževani hiši in počasi srkamo novino, mlado belo vino iz njegovega vinograda. Vino ima trpek, rezek okus, v njem kar čutimo vso skopost beneško-slovenske zemlje in znoj njenega obdelovalca, čutimo v njem pa tudi vso lepoto in okus zemlje, ki je naš rod kljub tisočletjem ni zapustil niti prepustil tujcem. In ob tem poslušamo mladega Juha, poslušamo ga in zdi se nam, kot bi nam govoril v imenu vseh tisočev in tisočev naših rojakov iz dolin, pobočij in gora Beneške Slovenije.

« S tem celim krajem se čujemo anu daržimu. Tu je več za Slovenija, no na drugi kraj vasi, zdole, so Slovenji, ma daržu za Taljane, » je začel naš znanec Juhov, ko smo ga povprašali, kako je s Slovenci v Malini. Hkrati s tem pa nam je tudi nehote odgovoril na vprašanje, zakaj kraji, ki nagibajo bolj k ravnini, tako naglo izgublajo svoj slovenski etnični značaj. Kajti furlanska ravnina je v bistvu ekonomsko bogatejša in perspektivnejša od neplodnih, skopih pobočij, gozdov in dolin « pedemontane ».

Potem pa se je Juhov kar rad razgovoril tudi o svojem življenju. Na vprašanje, zakaj se pravi njihovi domačiji po domače pri Juhu, nam je pojasnil, da zato, ker je bil njegov pokojni oče gluhi in po tej njegovi lastnosti se je ime prijelo za vso hišo in tako je tudi ostalo.

Nato nam je začel pripovedovati o svoji življenjski poti, povedal nam je, da je pred dvajsetimi leti delal celo v Ljubljani, potem pa se je zaposlil kot delovodja pri gradnji gozdnih in drugih poti na svojem območju. Vendar ga je med delom pred sedmimi leti doletela huda nesreča: ko je snemal lesene opaze z nekega, pravkar zgrajenega mostu, mu je po nesreči priletel v oko oster košček deske in mu odvzel vid. Da ne prihaja nesreča

Zakonca Juhova iz Salandrov nad Ahtnom sta se rada postavila pred fotokamero našega reporterja

vedno sama, nam najbolje potrjuje prav njegov primer. Zlosrečna iverga je namreč zadela prav v zdravo oko, tako da danes skoraj nič ne vidi. Kaj pa to pomeni za mladega človeka, na višku njegovih moči, ni potrebno še posebej razlagati. Naj k temi pripišemo samo še to, da za svojo invalidnost, ki ga je bila doletela med delom in na delovnem mestu, prejema samo 14.000 lir mesečne odškodnine.

Med pripovedovanjem nam je njegova mlada žena znova natočila kozarce. Hoteli smo se ji zahvaliti v slovesčini, pa nas ni dobro razumela. In kaj kmalu smo zvedeli, da se je Juhov pred dvema letoma poročil z Italijanko z juga, doma iz okolice Salerno. Na naše začudene

pogleda pa smo takoj dobili odgovor: nek njegov prijatelj se je prav tako poročil z nekim dekletom iz iste vasi v bližini Salerna in našemu Juhovu posredoval naslov njegove sedanje žene. Tako sta se najprej seznanila po pismih, potem pa sta se tudi dokončno vzela. In ko smo njegovo ženo pobarali, kako se je kaj živela v nove razmere, saj priti iz sončnega italijanskega juga v predalpski, hladni svet vsekakor niso mačje solze, nam je vrla Salernčanka odgovorila, da se tukaj odlično počuti, da se je že precej živela v zanjo popolnoma novo in tuje okolje in nam celo priznala, da si prizadeva naučiti se in razumeti materin jezik svojega moža.

SUHA DJETELJA ZA KAKOŠKE

Nobedan na bi mislu, de suha djetelja zlo pomaga kakoškam par nesenju jajc, an tuo je blo provano par vič krajah. Djetelja ima visoko redilne stostance, ki še mi na vemò kulk. Potlé, djetelja ima tud zlo japna noter u sebi an če jo dajemo kakoškam po zim, parprečimo, de bi kakoške nosile jajca s previç mehko lupino.

Djetelja, ki jo nucamo za dat kakoškam, muora bit drobno zrjezana an buojš bi blo, če jo drobno zmanemo al zmeljemo. potlé jo poparimo s toplo vodo an jo pustimo nekaj cajta stat, potlé jo pa premješamo s ta drugimi jedi, ki jih kakoški parpravimo. Provajta, bosta videl, če ne bo tuo rjes.

Če nimate tehtnice

Kadar nimate pri roki tehtnice, a morate stehatati živila, si pomagajte z žlicami. Vedite, da tehta:

- 1 žlica masti ali masla 20 gramov;
- 1 žlica moke 20 gramov;
- 1 zvrhana žlica riža 30 gramov;
- 1 zvrhana žlica ostre moke 30 gramov;
- 1 žlica kristalnega sladkorja 20 gramov;

Spet smo zvrnili kozarček in Juhovu zastavili še zadnje, morda najbolj kočljivo vprašanje. Kako to, da po dveh letih zakona še nima okrog sebe otroškega živčava.

Dokler bom imel samo 14.000 lir na mesec, ne bom mogel živeti in oskrbovati niti enega samega otroka, » nam je brez strahu odvrnil.

In pri sebi smo mu morali pošteno potrditi. Kajti, današnja generacija se popolnoma upravičeno zaveda, da so za vzgojo in rast otrok potrebna predvsem materialna sredstva. In če teh ni, je bodoči rod obsojen na propad. O tem nas je najbolj prepričal Juhov iz Salandrov, ko nam je ob slovesu še enkrat zatrdil, da bi zares iskreno rad imel otroke, a mu tega materialni položaj beneško-slovenskega človeka ne dopušča. Vemo pa, da Juhov v naših zapuščenih dolinah in vaseh Beneške Slovenije ni edini.

TAVORJANA - Pred kratkim se je sestel občinski odbor, ki je med drugim sklenil, da bodo dali v zakup gradnjo osnovne šole v Prestintu, ki bo stala 10 milijonov lir. Sklenili so tudi, da bodo prosili za deželni prispevek za ureditev šole v Drejanu in za napeljavo centralne kurjave v osnovni šoli v Tavorjani.

KLODIČ - Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so sklenili, da bodo vzeli dve posojili za uravnoveženje občinskih bilanc in sicer za leto 1966 lir 3 milijone in 209 tisoč, za leto 1967 par lir 4 milijone in 943 tisoč.

SREDNJE - Poročil se je naš vaščan šofer Roman Luciano Clinaz z uradnico Jole Beuzer iz Čedad. Prijatelji jima želijo mnogo sreče in zadovoljstva v novem zakonskem stanu.

PODBONESEC - Enainpetdesetletna Ana Juretič ja tako nesrečno padla v domači hiši, da si je zlomila desno roko v zapetju. V bolnici so izjavili, da bo ozdravila v približno enem mesecu.

SOVODNJE - V bolnico so morali peljati 42 letnega Izidorja Petričiča, ki dela v tovarni stolov v Manzanu, ker mu je pri delu stroj stlačil dva prsta. Ozdravil bo v treh tednih.

Kupite najsolidnejše slovensko pohištvo, ki ga izdelujejo najbolj večji mizarji iz svetovno renomiranega lesa.

Projektirali so ga najbolj znani italijanski arhitekti.

Dobite ga po konkurenčnih cenah v

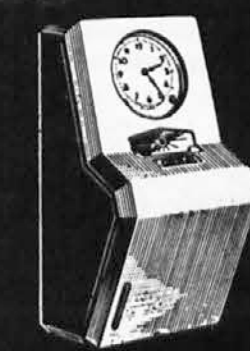
TRGOVINI

«MEBLO»

KIDRIČEVA V-NOVI GORICI

Kupcem s področja Furlanije - Julijske Benečije dostavimo že ocarinjeno pohištvo na dom in ga montiramo.

CENA IN KVALITETA BREZ PRIMERE v trgovini «MEBLO» v NOVI GORICI

vaš čas pridobi VSO svojo vrednost!

industrijske orologije specialni aparati elektromećani

solardružine

UDINE Via Chiusaforte, 4 Tel. 54551 2-3

Kadar potujete v Jugoslavijo pazite pri nakupu, da vas bodo postregli s posodo z našim zaščitnim znakom dva leva.

EMO

CELJE

vas bo s svojimi izdelki povsem zadovoljila.

Posebno priporočamo: EKONOM - SOKOVNIK NOVUM POSODA

